

Dominika Hempel

Kształcenie historyków i nauczanie historii na Uniwersytecie Notre Dame

Położony na przedmieściach miasta South Bend Uniwersytet Notre Dame został założony w 1842 r. przez francuskiego kapłana Edwarda Sorina, członka Kongregacji Świętego Krzyża. Uczelni nadano nazwę *L'Université de Notre Dame du Lac* (Uniwersytet Naszej Pani znad Jeziora), by podkreślić jej katolicki charakter. W 1844 r. instytucja ta została przejęta pod prawną opiekę przez stan Indiana i do dziś jest jednym z największych prywatnych, katolickich uniwersytetów w Stanach Zjednoczonych. Obecnie na Notre Dame studiuje około 12 tys. studentów, w tym ponad 8 tys. na studiach pierwszego stopnia (*undergraduate studies*). Uniwersytet jest silnym ośrodkiem nauk humanistycznych, a jedną z wiodących dyscyplin jest tam historia¹.

Po immatrykulacji na Uniwersytecie świeżo upieczony student, tzw. *freshman*, rozpoczyna pierwszy rok studiów. W tym okresie, zanim wybierze specjalizację, musi zaliczyć wyznaczone przedmioty, które stanowią obowiązkowe wymagania uniwersyteckie (*university requirements*). Należą do nich²:

- jedno uniwersyteckie seminarium (student, który w przyszłości będzie chciał specjalizować się w historii, może już na pierwszym roku wybrać interesujące go seminarium poświęcone historii);
- jeden przedmiot poświęcony sztuce pisania i retoryce;
- dwa kursy matematyki;
- dwa kursy nauk przyrodniczych lub języka obcego;
- dwa kursy wychowania fizycznego lub przeszkolenia wojskowego ROTC (*reserve officers training corps*);
- jeden dodatkowy przedmiot z wybranej dziedziny; może to być historia, nauki społeczne, filozofia, teologia, sztuki piękne lub literatura (na pierwszym roku student musi wybrać jeden z tych przedmiotów, natomiast pozostałe będzie miał obowiązek zaliczyć w toku kolejnych lat studiów);
- dwa wybrane przedmioty prowadzone przez college, w którym będzie chciał kontynuować naukę na wyższych latach studiów.

¹ W roku akademickim 2013–2014 przebywałam na stypendium Polish American Research Fellowship na Uniwersytecie Notre Dame. Omawiając kształcenie przyszłych historyków, a także nauczanie historii studentów innych kierunków na tym uniwersytecie, opierałam się na oficjalnych dokumentach uczelni, a także własnych obserwacjach.

² <http://fys.nd.edu/incoming-students/first-year-requirements/curriculum-requirements/>
[dostęp: 16 X 2014].

Jak widać, w odróżnieniu od polskiego systemu szkolnictwa wyższego, pierwszy rok na tej uczelni jest rokiem wstępnym, przygotowującym studenta do dalszej edukacji. Pod koniec tego roku musi on zdecydować, którą specjalizację (*major*) z ponad sześćdziesięciu prowadzonych przez Uniwersytet Notre Dame wybierze. Będzie to miało decydujący wpływ na dalszy tok studiów. Poszczególne specjalizacje prowadzone są w ramach pięciu następujących szkół (*college*): *School of Architecture*, *The College of Arts and Letters*, *The Mendoza College of Business*, *The College of Science* oraz *The College of Engineering*. Szkoły te są odpowiednikami polskich wydziałów. W ich ramach istnieją departamenty i instytuty. Aby zrealizować program wybranego *major*, trzeba zaliczyć określoną liczbę i typ przedmiotów. Po spełnieniu wymagań uniwersyteckich, jak i wymagań wybranej przez niego szkoły i specjalizacji, student otrzyma dyplom ukończenia studiów.

The College of Arts and Letters (Szkoła Sztuki i Literatury) daje możliwość specjalizowania się np. w historii, historii sztuki czy politologii. Student nie musi jednak poprzestać na wyborze jednej dyscypliny. Oprócz standardowego *major* może dobrać uzupełniającą specjalizację (tzw. *supplementary major*). W odróżnieniu od *major*, ta dodatkowa dyscyplina nie jest samodzielna i jej zrealizowanie nie prowadzi do uzyskania dyplomu ukończenia studiów, pozwala natomiast poszerzyć zainteresowania. Może to być np. język chiński lub japoński (obejmujący nie tylko naukę języka, ale też historię i kulturę danego kraju), teologia lub *gender studies*. Oprócz tego istnieje jeszcze tzw. *minor*, czyli rodzaj małej specjalizacji, która często jest wybierana jako uzupełnienie wiodącej dyscypliny. Na przykład student historii czy nauk politycznych, który zainteresowany jest Ameryką Łacińską, może wybrać dodatkowo *Latin American Studies* (studia latynoamerykańskie) jako *minor*, aby poszerzyć wiedzę w tej konkretnej dziedzinie. W przypadku najzdolniejszych istnieje możliwość zrealizowania dwóch standardowych programów *major* (*double major*). Każda ze szkół na Uniwersytecie Notre Dame posiada szeroki wybór specjalizacji do wyboru.

Warto zwrócić uwagę na fakt, że wybrane specjalizacje nie muszą być prowadzone w obrębie jednej szkoły. Oznacza to, że student może uzyskać drugą specjalizację w innym college'u. Dzięki temu np. student historii może także studiować biologię, finanse, a nawet jeden z kierunków inżynierskich. Z jednej strony – zwiększa to jego szanse na rynku pracy, a z drugiej – daje możliwość rozwijania zainteresowań w wielu dziedzinach. Co więcej, plan zajęć na studiach nie jest sztywno ustalony. Istnieje wiele przedmiotów do wyboru, więc w praktyce każdy ze studentów realizuje własny, indywidualny tok studiów. Dzięki temu ci, którzy chcą studiować więcej niż jedną specjalność, mogą tak wybrać sobie przedmioty, aby zajęcia nie kolidowały ze sobą. W ten sposób znika problem, z którym spotykają się studenci dwóch kierunków w Polsce, mający ograniczoną możliwość wzajemnego dostosowywania obu planów zajęć. Dla zobrazowania powyższej kwestii można podać dwa przykłady łączenia specjalizacji, na które decydowali się dotychczas studenci Notre Dame. Pierwsze połączenie obejmowało *major* z historii oraz *minor* z nauk o Ameryce Południowej i antropologii, natomiast drugi zestaw był bardziej

zróżnicowany, łącząc w sobie *major* z dziedziny muzyki, drugi *major* (*double major*) z historii oraz dodatkowy *major* (*supplemental major*) z matematyki³. Oczywiście studiowanie więcej niż jednej specjalności wymaga dużo czasu i poświęcenia, dlatego nie wszyscy studenci się na to decydują.

Wybór historii jako specjalizacji wiodącej (*major*) umożliwia studentom *History Department* (Departament Historii), działający w ramach *The College of Arts and Letters*. Program *History major* obejmuje dziesięć przedmiotów, wśród których znajdują się:

- warsztat historyczny (*History Workshop*) – wstępne zajęcia dla przyszłych historyków, podczas których studenci zdobywają podstawowe umiejętności potrzebne w toku dalszej nauki i badań historycznych;
- cztery przedmioty z sześciu do wyboru (każdy z innego obszaru tematycznego): historia Afryki / Azji / Bliskiego Wschodu, starożytna / średniowieczna historia Europy, współczesna historia Europy, historia Ameryki Południowej, historia Stanów Zjednoczonych oraz kategoria specjalna (zawiera przedmioty spoza powyższych kategorii, np. historię Australii); wymagane jest, aby jeden z czterech wybranych przedmiotów dotyczył okresu sprzed 1500 r.;
- trzy przedmioty należące do tzw. *concentration area* – przy ich wyborze pomaga specjalny doradca, który po określeniu zainteresowań studenta pomaga dobrać zajęcia tak, aby ułatwiły rozwój w konkretnej dziedzinie; przedmioty te mogą być związane tematycznie, geograficznie lub chronologicznie z zamiłowaniem studenta, co więcej, mogą być prowadzone w ramach innej specjalizacji; doradca może uznać za potrzebne dla rozwoju studenta uczęszczanie na przedmioty takie jak socjologia czy ekonomia, dzięki temu student historii zainteresowany Ameryką Południową może chodzić na zajęcia oferowane przez *The Department of Political Science* (Departament Nauk Politycznych), np. *Politics and Violence in Latin America* (polityka i przemoc w Ameryce Łacińskiej)⁴;
- jedno seminarium prowadzone przez Departament Historii, podczas którego studenci będą mieli okazję prowadzić pierwsze indywidualne badania i napisać pracę zaliczeniową; przedmiot ten zazwyczaj wybierany jest na ostatnim roku studiów (tzw. *senior year*);
- jeden przedmiot dodatkowy (*elective*) wybrany przez studenta z dowolnej dziedziny⁵.

Ponadto student musi zaliczyć przedmioty wymagane przez dany college. W przypadku studenta historii są to przedmioty określone przez *The College of Arts and Letters* (z dużą dowolnością w doborze zajęć).

³ College of Arts and Letters – 2013 Senior Thesis Project: https://al.nd.edu/assets/99556/senior_thesis_slideshow_2013_projects.pdf [dostęp: 1 X 2014].

⁴ Przedmiot prowadzony w ramach Departamentu Nauk Politycznych na Uniwersytecie Notre Dame w semestrze wiosennym roku akademickiego 2013/2014.

⁵ *History major requirements* (http://history.nd.edu/assets/44785/hist_major_program_current_2010_.pdf) [dostęp 16 X 2014].

Jak wykazano, liczba przedmiotów do zaliczenia jest znaczna, szczególnie wówczas gdy student zamierza ukończyć więcej niż jedną specjalizację. Na szczęście w określonych przypadkach możliwe jest zaliczenie jednego przedmiotu na poczet dwóch specjalizacji. Jeśli student zdał egzamin AP (*Advanced Placement Examination*)⁶, może uzyskać zaliczenie i tym samym zwolnienie z niektórych zajęć. Na przykład przedmiot historia europejska lub historia powszechna może zostać zaliczony, jeśli student uzyskał wymaganą ocenę na egzaminie AP o tej samej nazwie. Dokładne reguły zaliczania przedmiotów określane są przez odpowiedni college i departament.

Departament Historii specjalizuje się w nauczaniu historii średniowiecznej, historii Stanów Zjednoczonych, Europy i Ameryki Łacińskiej, jednak wśród zajęć proponowanych studentom można znaleźć również szereg innych przedmiotów.

Zajęcia prowadzone przez Departament Historii można podzielić na:

- skierowane tylko do studentów pierwszego roku Notre Dame;
- skierowane do wszystkich studentów Notre Dame;
- skierowane tylko do przyszłych historyków (np. wymienione wyżej: warsztat i seminarium).

Każdy student Notre Dame musi w ciągu studiów zaliczyć przynajmniej jeden historyczny przedmiot (tzw. *University History Requirement*, UHR). Departament Historii prowadzi wykłady przeznaczone specjalnie dla studentów, którzy chcą zaliczyć UHR już na pierwszym roku studiów. Są to zazwyczaj wykłady dla dużej grupy studentów, np. „*Western civilization to 1500*” (zachodnia cywilizacja do roku 1500) lub „*Europe at war, 1900–1945*” (Europa w stanie wojny, 1900–1945)⁷. Osoby zainteresowane spoza pierwszego roku muszą posiadać zgodę na uczestnictwo w tych zajęciach.

Większość zajęć prowadzonych w Departamencie Historii jest otwarta dla wszystkich studentów Notre Dame. Każda osoba zainteresowana historią może w nich uczestniczyć (decyduje kolejność zgłoszeń, przy czym nierzadko pewna liczba miejsc jest z góry zarezerwowana dla studentów historii). Studenci innych specjalizacji często wybierają przedmioty historyczne jako UHR lub *elective*. Departament Historii rokrocznie prezentuje szeroką gamę przedmiotów do wyboru. Warto w tym miejscu podać kilka przykładów: *Medicine & Public Health in U.S. history* (medycyna i zdrowie publiczne w amerykańskiej historii), *Latin American history through film* (historia Ameryki Łacińskiej poprzez film) czy *History of Latin American food* (historia latynoskiego jedzenia)⁸. Wykładowcy prześcigają się w układaniu tematów i programów zajęć, tak aby jak największa liczba studentów wybrała właśnie ich zajęcia.

⁶ W czasie nauki w liceum (*high school*) uczeń może zapisać się na przedmioty prowadzone na poziomie AP. Po ich ukończeniu zdaje specjalny egzamin. Nie są one wymagane przy przyjęciu na uczelnię, ale ich zaliczenie może zwolnić studenta z danego przedmiotu na studiach.

⁷ Przedmioty prowadzone przez Departament Historii w semestrze zimowym roku akademickiego 2014/2015 (Office of the Registrar, University of Notre Dame – wewnętrzny portal przeznaczony dla pracowników i studentów ND [dostęp: 1 X 2014]).

⁸ *Department of History's spring 2014 undergraduate course offerings*, Department of History, University of Notre Dame 2013, s. 22–23.

Poza zajęciami otwartymi dla wszystkich studentów, istnieją także przedmioty przewidziane tylko i wyłącznie dla przyszłych historyków, jak warsztat czy seminarium w programie *major*⁹. Seminarium również są podzielone na poszczególne zagadnienia, np. *The Great War* (wielka wojna), *U.S. Civil War Era* (okres wojny secesyjnej)¹⁰.

Z powyższych rozważań można wyciągnąć wniosek, że Uniwersytet Notre Dame nie oferuje typowego, jednolitego harmonogramu zajęć, jaki można spotkać na polskich uczelniach, i bazuje na zróżnicowaniu przedmiotów na konkretne epoki (np. historię starożytną czy średniowieczną itd.). Na Uniwersytecie Notre Dame student sam wybiera sobie dziedzinę, w której chce się specjalizować. Umożliwia to szeroka gama przedmiotów do wyboru, a także wyspecjalizowana kadra nauczycielska. Warto podkreślić, że Departament Historii jest jednym z największych na Uniwersytecie. Na zajęcia ze specjalizacji historycznej, na studia pierwszego stopnia, uczęszcza ponad 300 osób. Również kadra dydaktyczna jest jedną z większych, liczy bowiem około 40 specjalistów. Dzięki temu możliwe jest prowadzenie wielu zajęć zróżnicowanych pod kątem tematycznym, chronologicznym i geograficznym. Dodatkowo na Uniwersytet zapraszani są na gościnne wykłady naukowcy z ośrodków na całym świecie. Można mieć jednak uzasadnione obawy, czy specjalizacja w ścisłej dziedzinie i brak obowiązkowych kursów z historii powszechnej nie powodują powstawania luk w ogólnej wiedzy historycznej absolwentów.

Dodatkowo jeszcze, studenci historii mają możliwość uczestnictwa w Programie Honorowym, który kończy się sformułowaniem honorowej pracy dyplomowej (*honor thesis*). Oferta ta skierowana jest do tych, którzy chcą prowadzić dodatkowe badania i napisać pracę na interesujący ich temat – do najlepszych studentów. Osoba, która chce uczestniczyć w tym programie, musi dodatkowo zaliczyć dwa przedmioty: *Honors Program Methodology Seminar*, którego celem jest wprowadzenie studenta w metodykę pracy historyka, a także *Honors Program Historiography Colloquium* na ostatnim roku studiów, rozwijający umiejętności w zakresie krytycznej interpretacji tekstów i historiografii. W trakcie obu semestrów ostatniego roku student pisze pracę (liczącą od 40 do 80 s.) pod okiem jednego z wykładowców¹¹. Przykładowe tematy prac honorowych to: *Churchill's secret invasion: The British Balkan scheme* (*Sekretna inwazja Churchilla. Brytyjska hańba na Bałkanach*) lub *The Devil or the Sinner: Idolatry and Gender in Late Colonial Lima*¹² (*Diabeł albo grzesznik. Bałwochwalstwo i gender w późnokolonialnej Limie*). Podczas uroczystego zakończenia roku akademickiego w Departamencie Historii, wszyscy studenci biorący udział w tym programie są wymieniani z nazwiska, a autorzy najlepszych prac otrzymują nagrodę „*Senior Honors Thesis Award*”.

Większość przedmiotów prowadzona jest w małych grupach (limit przyjęcia studentów na dane zajęcia najczęściej wynosi 10–30 osób). Inne natomiast mają formę wykładu

⁹ *Ibidem*, s. 1.

¹⁰ *Ibidem*, s. 27.

¹¹ 2014–15 *Bulletin of Information, University of Notre Dame, Undergraduate Programs*, vol. 110, no. 2, August 2014, s. 72.

¹² Nagrodzone prace studentów z lat 2008 i 2011: <http://history.nd.edu/undergraduate-program/awards-and-recognitions/senior-thesis-prize-archive/> [dostęp: 13 X 2014].

dla dużej grupy słuchaczy (np. przedmioty dla studentów pierwszego roku). Na zajęcia studenci zapisują się za pośrednictwem Internetu.

Studenci poznają program zajęć jeszcze przed rozpoczęciem roku, co pozwala im na przygotowanie najbardziej dogodnego dla nich planu. Co więcej, każdy może samodzielnie ustalić nie tylko zakres realizowanych przedmiotów, ale również rok studiów, w którym je zaliczy (z wyjątkiem tych, które są odgórnie przypisane do konkretnego roku).

Zajęcia nastawione są na pracę indywidualną. Często podczas nich studenci proszeni są o przygotowanie pracy semestralnej lub prezentacji na wyznaczony temat. Wykonuje się je indywidualnie bądź w parach czy większych grupach. Wykładowcy współpracują ze studentami także poza zajęciami, zawsze służąc pomocą i radą. Na końcu semestru wszyscy wykładowcy są oceniani w ankietach przez studentów.

Proces studiowania na Uniwersytecie Notre Dame jest ułatwiony dzięki dostępowi do ogromnej biblioteki, a także do źródeł i publikacji w internetowych bazach danych. Hesburgh Library, główna biblioteka uniwersytecka, jest w rzeczywistości siecią połączonych ze sobą bibliotek położonych w obrębie całego ośrodka akademickiego¹³.

Po spełnieniu wszystkich wymagań uniwersyteckich, zaliczeniu college'u i specjalizacji historycznej, student kończy studia i otrzymuje stopień *Bachelor of Arts* (B.A.).

Na Wydziale Historii Uniwersytetu Notre Dame prowadzone są również *graduate studies*, stanowiące rodzaj studiów doktoranckich. Co ciekawe, aby podjąć te studia, nie trzeba posiadać stopnia M.A. (*Master of Arts* – odpowiednik polskiego magistra). Stopień ten zdobywa się dopiero w czasie studiów doktoranckich. Tak więc w ramach *graduate studies* najpierw zdobywa się stopień M.A., a potem dopiero stopień Ph.D. (*Doctor of Philosophy*). Notre Dame nie umożliwia uzyskania stopnia M.A. w dziedzinie historii. Taką możliwość mają tylko osoby zamierzające zrobić doktorat. Po trzech latach od rozpoczęcia studiów doktoranckich kandydaci na stopień doktora muszą zaliczyć odrębny egzamin (*Ph.D. candidacy examination*), a w ciągu kolejnych pięciu lat napisać pracę doktorską¹⁴. Doktoranci prowadzą zajęcia ze studentami. Wyniki swoich badań prezentują podczas spotkań naukowych, które są otwarte dla wszystkich zainteresowanych. Dodatkowo mogą uczestniczyć jako słuchacze w większości zajęć oferowanych przez Uniwersytet.

Jeśli jednak absolwenci studiów pierwszego stopnia nie chcą kontynuować edukacji w kierunku historii, mogą ukończyć inne *graduate studies*, np. prawo.

Nauczanie w Stanach Zjednoczonych różni się od znanego nam europejskiego systemu nauczania. Uniwersytety, szczególnie te prywatne, cieszą się dużą autonomią, a nauczanie kładzie nacisk na rozwój indywidualny studenta. Edukacja skupiona jest na dawaniu studentom szansy rozwijania zainteresowań. Jeżeli ktoś jest ambitny i pracowity, to może bez problemu studiować na więcej niż jednym kierunku, rozwijać się w wielu

¹³ Kampus uniwersytecki liczy obecnie ponad 5 km² i cały czas się powiększa. W jego obrębie znajdują się budynki uniwersyteckie, akademiki, restauracje, sklepy i kompleksy sportowe.

¹⁴ 2014–2015 *Bulletin of Information, University of Notre Dame, Graduate Programs and Policies*, Notre Dame 2014, s. 53.

dyscyplinach, uczestniczyć w dodatkowych zajęciach lub kołach naukowych. Oczywiście można również ukończyć studia zaliczając jedynie przedmioty obligatoryjne.

Studia w Stanach Zjednoczonych, szczególnie na prywatnych uniwersytetach o dużej renomie, mają charakter elitarny, także studia na Uniwersytecie Notre Dame nastawione są na jakość, a nie ilość absolwentów. Często studenci Notre Dame decydują się na wybranie tej uczelni, ponieważ studiowali tu ich rodzice. Dla Amerykanów wyjazd na studia do innego miasta jest czymś oczywistym. Inaczej jest w Polsce, gdzie większość studentów woli, z przyczyn ekonomicznych, studiować na uczelni w rodzinnym mieście.

Próba porównania trybu nauczania na Uniwersytecie Notre Dame do polskiego szkolnictwa wyższego wymaga uwzględnienia dodatkowego faktu – jest to prywatna uczelnia, na której czesne wynosi ponad 40 tys. dolarów rocznie, ponadto otrzymuje ona finansowanie z wielu innych źródeł, co również ma istotny wpływ na ofertę edukacyjną¹⁵. Uczelnia otrzymuje darowizny także od swoich absolwentów, co jest wynikiem ogromnego przywiązania Amerykanów do swojej *alma mater*, czego nie zauważa się w Polsce.

Summary

Established in 1842 by Roman Catholic priest the University of Notre Dame is an independent catholic university with strong tradition in the humanities education. The Department of History, as part of the College of Arts and Letters, offers courses in history for both undergraduate and graduate students. The main purpose of this article is to introduce the structure of the Department of History, types of classes, teaching methods, university and history major requirements, as well as the differences between historical studies in the United States and Poland. In the process of creation of herein article. The author has used the official documents from the University as well as her own observations from her time at the Notre Dame.

¹⁵ *University of Notre Dame Annual Report 2013*, Notre Dame 2014, s. 3.